

УДК 349.42(4-67):004

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.02.2.4>

## ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА НАПРЯМИ ПОЛІТИКИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Копиця М.А.,

доктор філософії у галузі права,

асистент кафедри земельного та аграрного права

Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID: 0000-0002-2534-0103

### Копиця М.А. Правові засади та напрями політики цифровізації аграрного сектору в Європейському Союзі.

У статті здійснено аналіз нормативно-правової бази та векторів політики цифровізації сільського господарства в контексті реформованої Спільної аграрної політики (CAP) на 2023–2027 роки та *acquis* Європейського Союзу. Автор акцентує увагу на проблемі фрагментації правового регулювання, підкреслюючи, що модель цифрового сільського господарства в європейській спільноті формується не в межах єдиного законодавчого акта, а на основі взаємодії галузевого аграрного законодавства, горизонтальних нормативно-правових актів у цифровій сфері та стратегічних інструментів політики. Метою дослідження відтак є визначення ключових регуляторних інструментів Союзу, а також з'ясування їх предмета правового регулювання та цільового призначення.

Методологічну основу статті становить узагальнення провідних наукових підходів до визначення цифровізації аграрного сектору, на підставі чого виокремлено чотири загально визнані перспективи його осмислення. Водночас автором запропоновано соціально-трансформаційну перспективу, відповідно до якої цифровізація впливає не лише на технологічні процеси та адміністративні процедури, а й на механізми реалізації прав, а також на доступ до державної підтримки, ринків і публічних послуг в межах аграрного виробництва. За такого підходу цифрова інфраструктура розглядається як юридично значуща передумова участі суб'єктів аграрних правовідносин.

За результатами проведеного дослідження встановлено, що низка регламентів ЄС інституціоналізує цифрові інструменти як обов'язкові елементи планування, управління, моніторингу та контролю в межах CAP. Особливу увагу приділено Інтегрованій системі адміністрування та контролю (IACS), цифрова модернізація якої забезпечує перехід до дистанційної перевірки відповідності впровадження аграрних практик на основі фактичних даних. У статті також досліджено програмну роль Європейської Комісії, діяльність якої свідчить про консолідацію моделі «умовної цифровізації» та окреслює подальші напрями розроблення спеціальної цифрової стратегії ЄС у сфері сільського господарства.

У статті зроблено висновок, що поглиблення інтеграції горизонтального законодавства Союзу у сферу аграрних правовідносин відображає ширшу тенденцію до конвергенції аграрного та цифрового законодавчого регулювання. Така конвергенція має істотні наслідки для правового режиму управління даними, забезпечення підзвітності у використанні фінансової допомоги, спрямованої на розвиток фермерства та інших подібних практик, а також для етичного й відповідального застосування штучного інтелекту в агровиробництві.

**Ключові слова:** діджиталізація сільського господарства, Спільна аграрна політика (CAP), управління аграрними даними, цифрова аграрна політика, аграрні інновації, державне управління в сільському господарстві.

### Kopytsia M.A. Legislative framework and policy priorities for the digitalisation of the agricultural sector in the European Union.

The article analyses the legal framework and policy trajectories of the digitalisation of agriculture in the context of the reformed Common Agricultural Policy (CAP) for 2023–2027 and the broader digital EU *acquis*. The author addresses the problem of fragmented regulation, noting that the EU model of digital agriculture is constructed through the interaction of sectoral agricultural legislation, horizontal digital acts and strategic policy instruments rather than through a unified legislative document. Thus, the study aims to identify the key regulatory instruments, clarify their subject matter and objectives.

Methodologically, the paper synthesises leading scholarly approaches to defining agricultural digitalisation and distinguishes four established perspectives. It further proposes a social-transformational perspective, according to which digitalisation affects not only technologies and

administrative procedures, but also the modalities of exercising rights and accessing state support, markets and public services in the agricultural sector.

The analysis shows that specific EU regulations institutionalise digital tools as mandatory elements of CAP planning, management, monitoring and control. Special attention is devoted to the Integrated Administration and Control System (IACS), whose digital restructuring supports a transition to evidence-based, remotely administered compliance verification. The article also examines the programmatic role of the European Commission, which signals the consolidation of a model of «conditional digitalisation» and the prospective development of a dedicated EU digital strategy for agriculture.

The paper concludes that the increasing penetration of the horizontal EU legislation into agricultural relations reflects a broader convergence between agrarian and digital normative regulation, with significant implications for data governance, platform accountability and the lawful and ethical deployment of artificial intelligence in farming practices.

**Key words:** digitalisation of agriculture, Common Agricultural Policy (CAP), agricultural data governance, digital agricultural policy, agricultural innovation, public administration in agriculture.

**Постановка проблеми.** Протягом останніх двадцяти років Європейський Союз (далі – ЄС, Союз або Євросоюз) послідовно вибудовує й оновлює комплексну систему правового регулювання і стратегічного планування у сфері цифрової трансформації. Саме остання визначена одним із наскрізних пріоритетів політики Союзу, у тому числі в аграрному секторі, де вона розглядається як інструмент підвищення економічної продуктивності, екологічної стійкості, рівня продовольчої безпеки та сталого розвитку сільських територій.

Упровадження технологій штучного інтелекту, Інтернету речей, робототехніки, технологій розподіленого реєстру (блокчейну) та аналізу великих даних (*big data*) сприяло формуванню концепції «розумного землеробства», що зумовило трансформацію традиційних моделей сільськогосподарського виробництва. Усі ці зміни безумовно призвели до перегляду первинного та вторинного законодавства Союзу, особливо в контексті реформованої Спільної аграрної політики (*Common Agricultural Policy*, далі – CAP або Політика) на 2023–2027 роки, а також з урахуванням інших стратегічних документів та актів законодавства (наприклад, ініціативи «Цифрове десятиліття 2030» та Закону про штучний інтелект). Додатково, пріоритети цифрової трансформації та сталого розвитку аграрного сектору унормовуються на рівні горизонтального законодавства Союзу. Предметом їх правового регулювання виступають загальні питання надання цифрових послуг, використання технологій штучного інтелекту, обігу та управління даними, гарантування безпечного впровадження інновацій в роботу агропромислового сектору.

Разом із тим, попри наявність достатньо розгалуженої нормативної бази, між державами-членами ЄС зберігаються істотні відмінності щодо рівня імплементації відповідних політик, адміністративної спроможності, доступності широкосмугового доступу до мережі Інтернет у сільській місцевості, а також підходів до регулювання обігу та використання даних. Зазначені обставини актуалізують низку невідкладних для вирішення питань, пов'язаних із визначенням правового режиму специфічних (аграрних) даних, розмежуванням прав власності на такі дані (та й у цілому на інформацію) та до їх доступу, встановленням меж відповідальності в аспекті використання цифрових платформ, які слугують маркетплейсами (майданчиками) для купівлі-продажу сільськогосподарської продукції, а також забезпеченням етичних стандартів застосування технологій штучного інтелекту (далі – ШІ) для автоматизації, прогнозування й оптимізації агровиробничих процесів.

Не менш важливо наголосити, що особливої актуальності зазначена тематика набуває у контексті реалізації євроінтеграційного курсу України, оскільки підготовка до набуття членства в ЄС передбачає поетапне наближення (гармонізацію) національного законодавства до законодавства Союзу (*acquis communautaire*). У зв'язку з цим так чи інакше для нашої держави виникне об'єктивна та невідкладна необхідність забезпечити відповідність національної нормативно-правової бази вимогам та стандартам Євросоюзу щодо впровадження і застосування цифрових рішень у сільському господарстві.

Усе це дозволяє окреслити **мету** цього дослідження – здійснити комплексний правовий аналіз засад цифровізації сільського господарства в Європейському Союзі шляхом визначення ключових нормативно-правових інструментів, з'ясування їх предмета регулювання та цілей, а також оцінки внутрішньої регуляторної логіки та узгодженості відповідних політик.

**Стан опрацювання проблематики.** Англомовні наукові публікації європейських дослідників у сфері права та публічної політики, як правило, здійснюють правовий аналіз цифровізації сільського господарства Союзу у взаємозв'язку між секторальними цілями CAP та профільним загальноносоюзним законодавством, що визначає порядок доступу до аграрних даних, їх повторного використання, захисту та належного управління (наприклад, М. Райан, К. Атік, К. Рійсвек, М. Елерс), а

також можливостей впровадження технологій ШІ у різні сільськогосподарські практики (Б. Гарске, А. Бау, Ф. Екардт, І. Л. Валь).

У розрізі правових засад і напрямів політики цифровізації аграрного сектору українські юристи найчастіше зосереджуються на публічно-правовій інфраструктурі цифрових сервісів і реєстрів, режимах аграрних даних та відповідності українського законодавства стандартам ЄС. Так, П. Кулинич і Г. Іванова аналізують нормативні основи цифрових інструментів аграрної політики (зокрема, питання функціонування Державного аграрного реєстру). Д. Черваньова акцентує на нормативних ризиках і потребі належного правового супроводу цифрових процесів в аграрному бізнесі, тоді як П. Шорський розвиває інформаційно-правовий вимір цифрової трансформації аграрного виробництва. До українських правничих публікацій, що стосуються правових засад і політики цифровізації аграрного сектору, належать, зокрема, дослідження О. Мірошниченка, у яких розглядаються перспективи правового регулювання відносин цифрової трансформації в аграрній сфері, у тому числі з урахуванням програм і інструментів ЄС. Окремі технологічні напрями цифрового сільського господарства отримали правове осмислення у працях А. Осадчої, присвячених «точному землеробству» як аграрно-правовій категорії та проблемам його законодавчого визначення в Україні й за кордоном. У науковому дискурсі, присвяченому правовому забезпеченню інноваційного розвитку та цифровізації аграрного сектору, належне місце посідають праці Т. Курман, у яких досліджено агроінноваційний розвиток і висвітлено юридичну природу відповідних правовідносин.

**Виклад основного матеріалу.** Із позицій правового дискурсу цифровізація є багатоаспектним явищем, що включає не лише інтеграцію інформаційно-комунікаційних технологій у виробничі та управлінські процеси, а й трансформацію організаційних структур, бізнес-моделей, механізмів ухвалення рішень, а також способів взаємодії між суб'єктами відповідних правовідносин. Зважаючи на наведене, у науковій юридичній літературі з аграрної проблематики сформувалися кілька домінуючих **підходів** до визначення сутності зазначеного феномена, а саме:

1) *інструментально-функціональний підхід* характеризує цифровізацію як поетапне технологічне оновлення виробничих практик, яке здійснюється без суттєвої зміни базових організаційних засад аграрного сектору (впровадження точного землеробства, дистанційного моніторингу, автоматизації техніки, систем підтримки прийняття рішень, ведення реєстрів, використання цифрових платформ управління та логістики) [1, с. 115];

2) *регуляторно-економічний підхід* ґрунтується на розумінні цифровізації аграрного сектору через її вплив на ринки, збут і розподіл економічної влади, пов'язаний із розвитком «*data-driven*» сервісів, онлайн-платформ і нових ланцюгів доданої вартості; це зумовлює потребу в адміністративно-правовому регулюванні, спрямованому на забезпечення справедливості, прозорості та конкуренції, зокрема у сферах контролю ринкової концентрації, обігу даних, функціонування спеціальних електронних майданчиків збуту агропродукції, транскордонної цифрової торгівлі [2];

3) *інфоцентричний підхід* передбачає розгляд цифровізації аграрного сектору крізь призму знання даних, що виникають у процесі агровиробництва, самостійним об'єктом правового регулювання та економічно значущим активом [3, с. 187];

4) *прихильники інституційно-адміністративного підходу* пов'язують цифровізацію аграрного сектору передусім із трансформацією адміністративно-правового механізму державного регулювання, яка виходить за межі суто технологічного оновлення виробництва та зумовлює зміну форм, способів і процедур публічного управління в аграрній сфері [4].

Найвні моделі розуміння цифровізації аграрної діяльності здебільшого аналізують окремі сфери регулювання, тоді як поза належним теоретичним осмисленням залишається вплив цього процесу на правовий статус суб'єктів аграрних відносин. З огляду на це доцільно виокремити *соціально-трансформаційний підхід*, у межах якого цифровізація позиціонується як механізм зміни моделі реалізації суб'єктивних прав, повноважень і юридичних обов'язків агровиробників та фермерів. Нормативне закріплення цифрової інфраструктури як умови доступу до державної підтримки, адміністративних процедур і ринку фактично перетворює її на елемент правового режиму реалізації прав. Це потребує подальшого наукового визначення її юридичної природи, меж державного імперативного впливу та запобіжників появи випадків непрямої дискримінації.

Перш ніж перейти до аналізу нормативно-правових актів Європейського Союзу у досліджуваній сфері, варто наголосити на відсутності єдиного комплексного законодавчого акта, який би регулював відповідну сферу суспільних відносин. Регулювання вибудовується навколо CAP як базової нормативної платформи, доповненої спеціальними актами Союзу та делегованими актами, які регулюють окремі напрями впровадження цифрових рішень в аграрній сфері.

У системі правового регулювання CAP цифровізація постає як **обов'язкова складова механізмів її реалізації**, що знайшло своє формалізоване відображення у деяких регламентах Союзу. Зокрема, положення щодо застосування цифрових інструментів відображені у Регламенті (ЄС)

2021/2115, який визначає засади підготовки та реалізації стратегічних планів держав-членів у межах Плану із використанням сучасних засобів планування, управління, моніторингу та звітності [5], а також у Регламенті (ЄС) 2021/2116, що встановлює правила фінансування, управління і моніторингу CAP та передбачає застосування інформаційних систем, електронного адміністрування і цифрових механізмів контролю під час реалізації заходів аграрної політики [6]. Використання останніх спрямоване, по-перше, на стимулювання інвестиційної активності в аграрному секторі та розвиток сільських територій, зокрема через підтримку систем знань та інновацій; по-друге, на підвищення інституційної спроможності суб'єктів публічного адміністрування шляхом удосконалення управлінських процедур.

У руслі стратегічної візії CAP належна імплементація її цілей та інструментів постає не лише як формальний обов'язок держав-членів, а й як передумова забезпечення сучасної, конкурентоспроможної та стійкої моделі розвитку аграрного сектору і сільських територій. Відповідна імплементація передбачає, зокрема, реалізацію низки заходів, націлених на:

- цифровізацію сільського господарства та сільських територій, що включає впровадження технологій точного землеробства, розвиток цифрової інфраструктури, удосконалення надання дорадчих послуг, розширення міжсекторальної взаємодії, практичне втілення концепції «*smart villages*» (розумних сіл), а також стимулювання інвестицій у сферу агротехнологій [7];
- цифрову трансформацію адміністрування Плану, що охоплює діджиталізацію процедур подання заявок на отримання фінансової підтримки Союзу, використання геопросторових інструментів, застосування супутникового моніторингу, а також забезпечення цифрового обміну даними з метою оцінювання ефективності та здійснення аудиту реалізації національних стратегічних планів CAP [8].

При цьому, ключовим правовим інструментом реалізації CAP на рівні держав-членів Союзу є Інтегрована система управління та контролю (*Integrated Administration and Control System*, далі – IACS), створення та функціонування якої є обов'язковим щодо інтервенцій, пов'язаних із аудитом та моніторингом цільового використання земель та утриманням тварин [9]. Зазначена система забезпечує комплексне поєднання процедур подання заявок на отримання підтримки, здійснення адміністративних перевірок, а також контролю дотримання встановлених умов надання допомоги. Її застосування спрямоване на уніфікацію підходів до обліку, перевірки та підтвердження правомірності отримання фінансування, що, своєю чергою, сприяє підвищенню прозорості та правової визначеності у сфері реалізації відповідного контролю з боку Союзу.

Оновлення IACS у системі реалізації CAP відображає загальну тенденцію до цифрової перебудови адміністративно-контрольних механізмів у сфері загальноєвропейської аграрної політики. У цьому процесі компетентні органи держав-членів, зокрема платіжні агентства, послідовно запроваджують цифрові інструменти адміністрування та контролю, спираючись на електронні інформаційні ресурси й масиви даних для підтвердження достовірності відомостей, заявлених сільськогосподарськими товаровиробниками (фермерами), а також для прийняття рішень щодо надання бюджетної підтримки. Відтак контрольна діяльність ЄС поступово відходить від переважно інспекційної моделі, що базувалася на вибіркових виїздах на місце, і набуває ознак безперервного дистанційного спостереження. Важливу роль у цьому відіграють дані супутникового спостереження, отримані в межах програми *Copernicus*, насамперед із супутників серії *Sentinel*, які забезпечують стандартизовані та верифіковані зображення земної поверхні [10]. Застосування таких технологічних рішень дає змогу здійснювати об'єктивну оцінку стану посівів і перевірку дотримання встановлених вимог щодо використання земельних ділянок без проведення фактичного польового обстеження. У такий спосіб утверджується правовий механізм контролю, заснований на даних, що сприяє підвищенню доказової спроможності перевірок, уніфікації адміністративних процедур і зниженню ризиків неправомірного використання коштів Союзу.

Водночас, поза межами існування усталеної законодавчої бази, Союз продовжує здійснювати послідовне оновлення нормативно засад агропромислового сектору шляхом інтеграції цифрового компонента у систему стратегічного планування та правового регулювання. Такий підхід є відповіддю на ряд екологічних, економічних і технологічних викликів та відображає формування цілісної політики цифровізації як засобу забезпечення сталого розвитку глобального суспільства. У цьому контексті знаковим етапом стало прийняття Європейською Комісією Комюніке «*A Vision for Agriculture and Food*» (COM(2025) 75 final [11]. Попри відсутність у нього обов'язкової юридичної сили, зазначений акт має істотне програмно-орієнтуюче значення, оскільки визначає концептуальні підходи до подальшої еволюції *acquis* ЄС у сфері сільського господарства, зокрема щодо нормативного супроводу цифрової трансформації аграрної галузі. Відтак цей документ доцільно розглядати як елемент «м'якого права» (*soft law*), що впливає на подальше формування законодавчих і політичних рішень Європейської спільноти.



На відміну від підходу, який передбачав би формування окремого спеціального режиму «цифрового регулювання сільського господарства», запропонована в Комюніке модель базується на *інтеграції цифрової трансформації до вже існуючих інструментів політики*, зокрема шляхом її врахування у: 1) стратегічних планах реалізації CAP; 2) заходах із розвитку сільських територій; 3) інноваційних, дорадчих та консультаційних послугах; 4) системах моніторингу, звітності та оцінки результативності виконання зобов'язань державами-членами Союзу. Запропонований у документі підхід фактично здатен сформувати режим так званої «**умовної цифровізації**», за якого держави-члени Союзу заохочуються, а в окремих випадках – опосередковано зобов'язуються через фінансові та програмні механізми, впроваджувати цифрові інструменти до національних стратегій реалізації CAP. У практичному вимірі це означає, що інвестиції у цифрову інфраструктуру (мережеве підключення, обладнання, спеціалізоване програмне забезпечення для управління фермерськими господарствами, системи збору та обробки даних тощо) набуватимуть статусу юридично обґрунтованих та допустимих витрат у межах фінансування заходів підтримки ЄС. Крім того, цифровий перехід безпосередньо пов'язуватиметься із запровадженням моделі управління, орієнтованої на результати, що передбачатиме використання електронних потоків даних для забезпечення моніторингу в режимі реального часу, спрощення контрольних процедур та здійснення оцінки на підставі верифікованих показників ефективності та доцільності.

Найбільш важливим нововведенням Комюніке є оголошення про розроблення окремої **цифрової стратегії** для сільського господарства. У правовому вимірі зазначену декларацію доцільно розглядати як стадію попереднього нормативного конструювання секторальної моделі гармонізації регулювання цифровізації аграрної сфери. Її функціональне призначення полягає у формуванні спільних орієнтирів для держав-членів щодо впровадження цифрових технологій у процеси агро-виробництва та забезпеченні поступового зближення національних правових режимів у відповідній галузі. Інакше кажучи, йдеться про створення правових передумов для подальшого закріплення на рівні Євросоюзу уніфікованих правил функціонування цифрової інфраструктури аграрного сектору, що потенційно набудуть обов'язкового характеру в межах вторинного права. Передбачається, що відповідна стратегія охоплюватиме, зокрема, такі *структурні компоненти*:

- включення сільськогосподарських просторів даних до загальносоюзної архітектури управління даними з метою забезпечення їх правової та функціональної інтеграції у горизонтальні механізми цифрового врядування;
- формування єдиних стандартів сумісності, інтероперабельності та технічної узгодженості цифрових систем, що використовуються у сфері аграрного виробництва;
- встановлення правових умов і критеріїв фінансової підтримки, обумовлених рівнем впровадження цифрових технологій та модернізацією відповідної інфраструктури;
- запровадження базових (мінімальних) вимог до цифрової спроможності суб'єктів господарювання як елементу регуляторної політики у сфері аграрної цифровізації.

Поряд із законодавством ЄС, яке безпосередньо регламентує відносини у сфері сільського господарства, вагоме значення для формування правових механізмів цифровізації аграрного сектору мають нормативно-правові акти Союзу у сфері загальної цифрової політики та використання технологічних інструментів та алгоритмів інтелектуальної обробки великих обсягів даних.

Наприклад, паралельно з ухваленням горизонтального законодавства ЄС у сфері даних, зокрема Закону про управління даними (*Data Governance Act*) [12] та Закону про дані (*Data Act*) [13], Програма «Цифрова Європа» (2021–2027, *Digital Europe*) [14] забезпечила фінансову основу для створення галузевих просторів даних. У її межах розпочато підготовчі заходи щодо реалізації концепції **Спільного європейського простору сільськогосподарських даних** (*Common European Agricultural Data Space*, далі – CEADS) [15] – інтегрованої екосистеми обміну даними в аграрному секторі держав-членів ЄС. CEADS є стратегічною ініціативою, спрямованою на підтримку цифрової та зеленої трансформації сільського господарства. Метою проекту є розкриття економічного, екологічного та соціального потенціалу аграрних даних шляхом формування безпечного, сумісного та надійного середовища їх обміну. Проект спрямований на подолання наявних структурних дисфункцій цифрового середовища аграрного сектору, зокрема фрагментації масивів аграрних даних, їх концентрації в межах закритих інформаційних систем, а також недостатнього рівня сумісності та взаємодії між застосовуваними цифровими рішеннями. Невизначеність щодо контролю, власності та використання аграрних даних знижує рівень довіри з боку фермерів і стримує участь у ініціативах з обміну даними, а тому CEADS передбачає: створення безпечної інфраструктури обміну даними з належними механізмами управління та сталими бізнес-моделями; забезпечення доступу до своєчасних, надійних і сумісних (за так званим принципом FAIR) даних для фермерів, МСП, дослідників і органів влади; тестування рішень у межах визначених пріоритетних випадків використання із залученням усіх держав-членів; розвиток механізмів довіри, згоди та захисту

даних; підтримку моніторингу реалізації CAP та досягнення цілей сталого розвитку; формування інклюзивного середовища шляхом навчання, консультацій та залучення зацікавлених сторін. Без сумніви можна стверджувати, що реалізація CEADS сприятиме підвищенню конкурентоспроможності аграрного сектору ЄС, розвитку інновацій та забезпеченню сталого розвитку в межах єдиного цифрового простору Союзу.

У контексті функціонування цифрових платформ та онлайн-екосистем, що застосовуються у сфері сільського господарства (наприклад, електронних ринків сільськогосподарських ресурсів, платформ електронної торгівлі, інформаційних систем управління фермерськими господарствами), важливе значення мають положення Закону про цифрові послуги (*Digital Services Act*) [16] та Закону про цифрові ринки (*Digital Markets Act*) [17]. Нормативно-правові акти Союзу у сфері цифрових послуг та цифрових ринків встановлюють уніфіковані вимоги до суб'єктів господарювання, які надають послуги посередництва в інформаційному суспільстві, а також до великих онлайн-платформ, що здійснюють діяльність на внутрішньому ринку ЄС. Зазначені акти мають горизонтальний характер та спрямовані на забезпечення належного функціонування цифрової економіки, захист прав користувачів і суб'єктів господарювання, а також підтримання добросовісної конкуренції. Дія відповідного правового регулювання поширюється на цифрові сервіси незалежно від їх галузевої спрямованості, у тому числі на інформаційно-комунікаційні системи та платформи, що використовуються у сфері сільського господарства. Відтак, суб'єкти аграрного сектору, які провадять діяльність із застосуванням цифрових платформ, підпадають під вимоги зазначених актів у частині, що стосується їх функціонального призначення та характеру здійснюваної діяльності.

Інший концептуально важливий вимір пов'язаний із формуванням у Європейському Союзі системного підходу до правового регулювання ШІ. Нещодавно ухвалений Закон про ШІ (*AI Act*) [18] запроваджує міжгалузевий нормативний режим, заснований на ризик-орієнтованій моделі регулювання систем ШІ. Відповідно до цієї моделі, обсяг і характер правових вимог диференціюються залежно від категорії ризику, до якої віднесено конкретну систему, із встановленням підвищених зобов'язань для систем високого ризику. У сфері сільського господарства системи ШІ, що застосовуються для управління врожаєм, здійснення прогнозно-аналітики, функціонування автономної сільськогосподарської техніки або моніторингу стану тварин, можуть підпадати під відповідні категорії ризику з огляду на їх потенційний вплив на життя і здоров'я осіб, безпеку, довкілля чи основоположні права. Кваліфікація таких систем здійснюється з урахуванням їх функціонального призначення, сфери застосування та характеру можливих наслідків їх використання. У разі віднесення до категорії високого ризику на розробників, постачальників та користувачів відповідних систем покладається низка імперативних вимог, що стосуються забезпечення прозорості функціонування, належної якості даних, технічної надійності, кібербезпеки, здійснення людського нагляду, а також ведення технічної документації та проходження процедур оцінки відповідності. Таким чином, інструменти цифрового сільського господарства, що інтегрують технології ШІ, підпадають під загальноєвропейський режим регулювання штучного інтелекту, що зумовлює необхідність їх правової та технічної адаптації саме до тих вимог, що закріплені у згаданому вище Законі.

**Висновки.** Цифрова трансформація аграрного сектору становить докорінну зміну підходів до регулювання первинного виробництва в Європейському Союзі. Сільське господарство, яке традиційно перебуває у сфері дії спеціального (секторального) правового режиму, спрямованого на організацію аграрних ринків, забезпечення стабільності доходів сільськогосподарських виробників та розвиток сільських територій, поступово зазнає впливу горизонтального регулювання у сфері цифрових технологій та управління даними. Зазначена конвергенція нормативних підходів зумовлює необхідність подальшого аналізу регуляторних засад аграрного законодавства Союзу з урахуванням цифрових викликів.

Узагальнення наукових підходів до визначення правової природи цифровізації аграрної діяльності дозволяє розглядати її як багаторівневу правову трансформацію, зміст якої охоплює: 1) технологічну модернізацію аграрного виробництва; 2) змістовну перебудову ринкових економічних відносин; 3) конституювання даних та інформації, що створюються у процесі аграрної діяльності, як самостійних об'єктів правового впливу; 4) цифрову трансформацію адміністративних процедур. Зазначене свідчить про розширення предметної сфери аграрно-правового регулювання та обумовлює потребу оновлення міжгалузевих правових інструментарію, що застосовується для впорядкування відповідних суспільних відносин.

Разом із тим, вичерпне пояснення правових наслідків цифровізації неможливе поза соціально-трансформаційним виміром її аналізу. У межах такого підходу цифрова інфраструктура набуває значення елемента правового режиму аграрної діяльності, який визначає фактичні можливості доступу до реалізації прав, впливає на способи їх реалізації агровиробниками та актуалізує проблематику визначення меж державного втручання та формування належних гарантій для фермерів

у сфері виробництва сільськогосподарської продукції і її переробки.

У межах програмного циклу 2023–2027 років цифровізація у CAP перестає бути допоміжним інструментом і постає як обов'язковий складник механізму реалізації політики. Її впровадження є передумовою не лише ефективного стратегічного планування, а й належного управління бюджетними ресурсами та здійснення контрольних процедур Союзу. Цифрові рішення пронизують усі ключові стадії політичного циклу: від формування стратегічних орієнтирів до моніторингу та фінансового контролю, що зумовлює поступову трансформацію традиційної моделі реалізації політики у напрямі дедалі активнішої управлінської стандартизації та утвердження підходів, заснованих на даних. Особливе значення у цьому процесі має нормативно закріплена обов'язковість функціонування інтегрованих інформаційних систем управління і контролю, яка становить один із ключових елементів інституційної трансформації CAP. Їх застосування змінює саму логіку адміністративної перевірки: вибіркові виїзні інспекції поступаються системному дистанційному моніторингу та цифровій верифікації задекларованих суб'єктами підтримки відомостей. Як наслідок, розширюється сфера використання цифрових доказів, впроваджуються алгоритмізовані процедури оцінювання відповідності, автоматизується інформаційний обмін між отримувачами підтримки та уповноваженими органами.

Подальший розвиток регуляторного підходу ЄС дає підстави констатувати формування моделі «умовної цифровізації», за якої впровадження цифрових інструментів стає складовою оцінки належного виконання державами-членами своїх зобов'язань. Таким чином, програмні документи Європейської Комісії виконують роль нормативного орієнтира подальших законодавчих реформ та сприяють уніфікації цифрової інфраструктури аграрного сектору.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Basu S., Omotubora A., Beeson M., Fox C. Legal framework for small autonomous agricultural robots. *AI & Society*. 2020. Vol. 35. P. 113–134. DOI: 10.1007/s00146-018-0846-4. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s00146-018-0846-4> (дата звернення: 02.02.2026).
2. Ibrahim I. A., Truby J. M. FarmTech: regulating the use of digital technologies in the agricultural sector. *Food and Energy Security*. 2023. Vol. 12, № 4. e483. DOI: 10.1002/fes3.483. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/fes3.483> (дата звернення: 02.02.2026).
3. van der Burg S., Wiseman L., Krkeljas J. Trust in farm data sharing: reflections on the EU code of conduct for agricultural data sharing. *Ethics and Information Technology*. 2021. Vol. 23, № 2. P. 185–198. DOI: 10.1007/s10676-020-09543-1. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10676-020-09543-1> (дата звернення: 02.02.2026).
4. Ehlers M.-H., Huber R., Finger R. Agricultural policy in the era of digitalisation. *Food Policy*. 2021. Vol. 100. 102019. DOI: 10.1016/j.foodpol.2020.102019. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0306919220302256> (дата звернення: 02.02.2026).
5. Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the common agricultural policy (CAP Strategic Plans) and financed by the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) and by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Regulations (EU) No 1305/2013 and (EU) No 1307/2013. *Official Journal of the European Union*. 2021. OJ L 435. P. 1–186. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj/eng> (дата звернення: 03.02.2026).
6. Regulation (EU) 2021/2116 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 on the financing, management and monitoring of the common agricultural policy and repealing Regulation (EU) No 1306/2013 (consolidated text, current version of 25 May 2024). *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/2116/2024-05-25/eng> (дата звернення: 03.02.2026).
7. European Commission. Directorate-General for Agriculture and Rural Development. Digitalisation of agriculture and rural areas in the EU. URL: [https://agriculture.ec.europa.eu/overview-vision-agriculture-food/digitalisation\\_en](https://agriculture.ec.europa.eu/overview-vision-agriculture-food/digitalisation_en) (дата звернення: 04.02.2026).
8. Commission Implementing Regulation (EU) 2022/1173 of 31 May 2022 laying down rules for the application of Regulation (EU) 2021/2116 of the European Parliament and of the Council with regard to the integrated administration and control system in the common agricultural policy (consolidated text, current version of 8 September 2024). *EUR-Lex*. URL: [https://eur-lex.europa.eu/eli/reg\\_impl/2022/1173/2024-09-08/eng](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_impl/2022/1173/2024-09-08/eng) (дата звернення: 25.02.2026).
9. European Commission. Directorate-General for Agriculture and Rural Development. Integrated Administration and Control System (IACS). URL: <https://agriculture.ec.europa.eu/common->

- agricultural-policy/financing-cap/assurance-and-audit/managing-payments\_en (дата звернення: 04.02.2026).
10. European Space Agency. Explore Copernicus satellite missions – Sentinel Online. URL: <https://sentinels.copernicus.eu/> (дата звернення: 07.02.2026).
  11. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A Vision for Agriculture and Food: Shaping together an attractive farming and agri-food sector for future generations. COM(2025) 75 final, 19 February 2025. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025DC0075> (дата звернення: 07.02.2026).
  12. Regulation (EU) 2022/868 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2022 on European data governance and amending Regulation (EU) 2018/1724 (Data Governance Act). *Official Journal of the European Union*. 2022. OJ L 152. P. 1–44. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/868/oj/eng> (дата звернення: 10.02.2026).
  13. Regulation (EU) 2023/2854 of the European Parliament and of the Council of 13 December 2023 on harmonised rules on fair access to and use of data and amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive (EU) 2020/1828 (Data Act) (Text with EEA relevance). *Official Journal of the European Union*. 2023. OJ L 2023/2854. 22.12.2023. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2854/oj/eng> (дата звернення: 10.02.2026).
  14. European Commission. Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology. The Digital Europe Programme. *Shaping Europe's digital future*. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme> (дата звернення: 15.02.2026).
  15. CEADS Project. CEADS: Common European Agricultural Data Space. URL: <https://ceads.eu/> (дата звернення: 15.02.2026).
  16. Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act) (Text with EEA relevance). *Official Journal of the European Union*. 2022. OJ L 277. P. 1–102. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj/eng> (дата звернення: 15.02.2026).
  17. Regulation (EU) 2022/1925 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2022 on contestable and fair markets in the digital sector and amending Directives (EU) 2019/1937 and (EU) 2020/1828 (Digital Markets Act) (Text with EEA relevance). *Official Journal of the European Union*. 2022. OJ L 265. P. 1–66. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/1925/oj/eng> (дата звернення: 18.02.2026).
  18. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act) (Text with EEA relevance). *Official Journal of the European Union*. 2024. OJ L 2024/1689. 12.07.2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng> (дата звернення: 18.02.2026).

Дата першого надходження рукопису до видання: 23.02.2026  
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.03.2026  
Дата публікації: 3.04.2026